

Дробчак А. Л.

*Криворізький факультет Національного університету «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін*

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ НЕ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ СТАНДАРТАМ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

Формування міжкультурної комунікативної компетенції є однією з ключових проблем у вивченні іноземних мов (ІМ) на сучасному етапі. При цьому термін компетенція означає не лише суму знань і прийомів, які використовуються комунікантами у міжкультурній комунікації, але й передбачає наявність навичок і вмінь, що дозволяють адекватно оцінювати комунікативну ситуацію, використовувати вербальні й невербальні засоби, які відображають комунікативні наміри, й отримувати результати комунікативної взаємодії у формі зворотного зв'язку. Таке розуміння міжкультурної комунікативної компетенції зумовлює необхідність навчання студентів комунікативного етикету¹, під яким розуміють етикетну поведінку, яка підпорядкована соціально, культурно, історично і традиційно визначеним стандартам комунікативної поведінки (СКП) у різноманітних ситуаціях спілкування.

Проблема організації навчання студентів не мовних спеціальностей СКП є об'єктом дослідження багатьох учених. Проведений нами аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених розв'язанню цієї проблеми, показав, що створені моделі навчання студентів СКП представлені як в окремих спецкурсах, так і інтегруються у навчання усного й писемного спілкування іноземною мовою. Отже метою цієї статті є розробка моделі організації навчання студентів не мовних спеціальностей, що вивчають англійську мову англомовних СКП в усному і писемному спілкуванні.

Організація моделі навчання залежить від багатьох факторів: *об'єкта вивчення, мети навчання, суб'єктів навчання, очікуваного результату навчання, ступеня навчання, навчальної дисципліни, у межах якої побудована модель, і реалізації розробленої моделі у кредитно-модульній системі навчання.* (Тарнопольский О. Б. Этикетное коммуникативное поведение и обучение ему в курсах иностранных языков // International Scientific Conference «At the Threshold of Millennium: Through Language and Culture Studies to Peace, Harmony and Co-Operation» – Linguapax – 2001. – P. 755.)

Необхідно також зазначити, що будь-яка модель навчання має розроблятися з урахуванням певних принципів. Розроблювана нами модель навчання англомовних СКП, притаманних британській культурі, базується на принципах *інтеграції, концентричності та поетапності* навчання. *Принцип інтеграції* означає взаємопов'язане навчання усного (вербального й невербального) і писемного спілкування. Спираючись на те, що оволодіння СКП передбачає їх вживання у продуктивних видах мовленнєвої діяльності (МД), навчати використовувати СКП слід у говорінні і письмі. Щодо говоріння ми обмежились лише навчанням діалогічного мовлення (ДМ), оскільки зміст і мета навчання продуктивних видів МД (ДМ зокрема) на початковому етапі вивчення ІМ передбачають навчання соціально-побутових та етикетних СКП (суспільна й особиста сфери). Типо-

вим видом усного мовлення у суспільній та особистій сферах є офіційне спілкування в діалогічній формі, що передбачає взаємодію двох і більше комунікантів, наприклад, розмова між покупцем і продавцем, клієнтом банку і клерком тощо. Рецептивні види МД – аудіювання і читання – виступають джерелом культурно-країнознавчої інформації і використовуються для демонстрації СКП в усному і писемному контексті.

Принцип концентричності забезпечує синтетико-аналітичну організацію процесу навчання СКП: синтез – аналіз – синтез, цей принцип введений та обґрунтований Г. О. Китайгородською. Вправи, що спрямовані на засвоєння і вживання СКП, включаються у загальний сюжет циклу занять або окремого заняття передбачають рух «зверху вниз»: від рівня діяльності через рівень мовленнєвих дій до рівня мовленнєвих операцій. Отже модель оволодіння СКП передбачає *сприйняття і розуміння СКП* (фаза С), де СКП демонструються у контексті. Студенти ознайомлюються зі їхніми суспільним (institutional) і невербальним компонентами, а також відбувається порівняння з відповідними СКП у культурі першої ІМ та рідній культурі студентів. Фаза А передбачає *аналіз і репродукцію СКП*, де має місце виокремлення вербального компонента та усвідомлення його мовних і мовленнєвих стандартів. У фазі С₂ СКП використовуються студентами в різноманітних ситуаціях спілкування. При цьому необхідно зазначити, що перехід від однієї фази до іншої відбувається не лінійно, а по спіралі. Так, якщо перша фаза обмежується лише демонстрацією СКП у контексті, повідомленням нової культурно-країнознавчої інформації про СКП та порівнянням їх з відповідними СКП у культурі першої ІМ та рідній культурі, то другий і третій етапи передбачають подальше опрацювання СКП: виокремлення СКП, проведення з ними відповідних навчальних процедур, а потім включення їх СКП до нових ситуацій спілкування /контекстів.

Згідно з *принципом поетапності* навчання описаний механізм процесу набуття знань та формування навичок і вмінь використання СКП дозволяє нам виділити три відповідні етапи навчання СКП: І – рецептивний (ознайомлення з СКП), ІІ – рецептивно-репродуктивний (формування навичок та вмінь використання СКП), ІІІ – продуктивний (розвиток умінь використання СКП). Отже навчання СКП відбувається поетапно, тобто розроблена нами модель навчання спрямована на оволодіння СКП в усному і писемному мовленні і включає знання, мовленнєві навички та вміння.

Об'єктом вивчення є СКП, притаманні британській культурі в усному і писемному спілкуванні. (Писанко М. Л. Оволодіння майбутніми вчителями англійської мови стандартами комунікативної поведінки у діалогічному мовленні // Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі: 36. наукових праць / За ред. В. Т. Сулима, С. Н. Денисенко. 4.2. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – С.128.)

Метою навчання є коректне використання студентами СКП у ДМ та ПМ. Для досягнення поставленої мети необхідно, щоб студенти оволоділи знаннями про СКП в англійській (британській) спільноті та сформували на базі здобутих знань навички й уміння використання СКП в усній (діалогічній) та письмовій формах спілкування

Оскільки Україна має на меті входження до спільного європейського освітнього простору, яке передбачає впровадження європейських освітніх стандартів, зокрема реалізацію в системі вищої освіти України ідей Болонського процесу, то базовим

орієнтиром освітньої діяльності ВНЗ України є її спрямованість на реформацію усього навчального процесу і впровадження кредитно-модульної системи його організації та модульно-рейтингової системи контролю навчальних досягнень студентів. Це означає, що й розроблювану нами модель навчання СКП необхідно реалізовувати у контексті кредитно-модульної системи навчання.

Арабаджи Н. Б.

*Міжнародний гуманітарний університет,
викладач кафедри теорії та історії держави і права*

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНОЇ ЦІННОСТІ ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ

Визначення ціннісних вимірів окремих правових явищ, їх змістовної наповненості з урахуванням трансформацій аксіологічної характеристики самого права, є одним із найбільш актуальних напрямів досліджень у сучасному правознавстві. Не в останню чергу проблема ціннісного бачення правового порядку як одного з ключових правових феноменів виникає з огляду на те, що відбувається переосмислення класичних теорій правового порядку, де він розглядається як явище, похідне від законності, формування неklasичних та постнеklasичних його теорій, де набирають наукової ваги синергетичні, антропологічні та герменевтичні парадигми.

Традиційно, розглядаючи проблематику інструментальної цінності права, використовують розробки П. М. Рабіновича, в яких він пропонує розглядати інструментальну цінність права за п'ятьма напрямками: інструментально-розподільчим, інструментально-визначальним, інструментально-вимірним, інструментально-охоронним та інструментально-пізнавальним (Рабинович П. Социалистическое право как ценность. 2006, с.13).

У той же час, необхідно зазначити, що інструментальна цінність правового порядку має розглядатися в іншому контексті. Якщо інструментальна цінність права мислиться як його цінність в якості регулятора, у відповідності до вимог та правил якого люди, соціальні спільноти та держави вибудовують свою поведінку (Оборотов Ю. Н. Теория государства и права, прагматический курс: экзаменационный справочник. 2006, с.34), то інструментальна цінність правового порядку має зводитися до розуміння його як такого стану, процесу та цілі правового буття, в якому забезпечуються та координуються людські та соціальні потреби, вибудовуються та захищаються цінності правової сфери, розвиваються та закріплюються правові комунікації.

Вбачається, що визначення інструментальної цінності правового порядку полягає, насамперед, у тому, аби виявити ціннісне наповнення основних його телеологічних та функціональних характеристик. Як справедливо зазначає А. Ф. Крижанівський, мета і цілі правового порядку не виводяться *a priori*, а формуються системою правових цінностей, які сповідаються, забезпечуються та захищаються всім правовим устроєм суспільства. Тому ієрархія цінностей правової сфери певним чином ранжує й цілі та функції